

רקע לדיון בהצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 15) (הארכת תוקף צו הגנה)

התשע"ד-2014 – הכנה לקריאה שנייה ושלישית

1. רקע:

חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991

על פי החוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991 (להלן – חוק למניעת אלימות במשפחה), בית המשפט רשאי לתת צו הגנה לבן משפחה.¹

א. **מה כולל הצו:** צו ההגנה יכול לכלול איסור להיכנס או להימצא במרחק מסוים מדירה בה מתגורר בן המשפחה הנפגע, איסור להטריד את בן המשפחה או להקשות עליו לעשות שימוש בנכס שמשמש אותו כדין. הצו יכול לכלול כל הוראה אחרת הדרושה לדעת בית המשפט להבטחת שלומו ובטחונו של בן המשפחה. נוסף על זאת, מי שחויב בצו הגנה אינו רשאי להחזיק או לשאת נשק, אלא אם ניתן לו היתר לכך מבית המשפט.²

ב. **מתי יינתן הצו:** בית המשפט רשאי לתת צו הגנה מפני אדם, אם התקיים אחד מאלה:³

1. האדם שמפניו מתבקש צו ההגנה נהג באלימות בבן משפחתו, ביצע בו עבירת מין או כלא אותו שלא כדין בסמוך לפני הגשת הבקשה למתן הצו;

2. התנהגותו של האדם שמפניו מבוקש צו ההגנה נותנת בסיס סביר להניח כי הוא מהווה סכנה גופנית ממשית לבן משפחתו או שהוא עלול לבצע בו עבירת מין;

3. אותו אדם התעלל בבן משפחתו התעללות נפשית מתמשכת, או התנהג באופן שאינו מאפשר לבן משפחתו ניהול סביר ותיקין של חייו.

ג. **תקופת הצו:** על פי סעיף 5 לחוק למניעת אלימות במשפחה, תוקפו של צו הגנה לא יעלה על **שלושה חודשים**. בית המשפט רשאי להאריך את תוקפו של הצו מפעם לפעם, ובלבד שהתקופה הכוללת לא תעלה על **שישה חודשים**. ואולם, מנימוקים מיוחדים, בית המשפט רשאי להאריך את תוקפו של הצו לתקופה כוללת שלא תעלה על **שנה אחת**.⁴

תיקון מס' 3 לחוק למניעת אלימות במשפחה – 1997

בשנת 1997, במסגרת תיקון מס' 3 לחוק למניעת אלימות במשפחה, תוקן גם סעיף 5 לחוק. לפני התיקון, קבע הסעיף כי תקפו של צו הגנה לא יעלה על שלושה חדשים, ובית המשפט רשאי להאריך את תקפו של הצו מפעם לפעם, ובלבד שהתקופה הכוללת לא תעלה על ששה חדשים. בתיקון נוספה האפשרות להאריך את תוקפו של הצו לתקופה כוללת שלא תעלה על **שנה אחת**, מנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטת בית המשפט.

¹ בן משפחה מוגדר בסעיף 1 לחוק למניעת אלימות במשפחה – לרבות מי שהיה בן משפחה בעבר, והוא אחד מאלה: (1) בן זוג, הורה או בן זוג של הורה, הורה של בן זוג או בן זוגו של ההורה, סב או סבתא, צאצא או צאצא של בן זוג, אח או אחות, גיס או גיסה, דוד או דודה, אחיין או אחיינית; (2) מי שאחראי לצרכי מחייתו, בריאותו, חינוכו או שלומו של קטין או חסר ישע, המתגורר עמו, וקטין או חסר ישע המתגורר עם מי שאחראי עליו כאמור.

² סעיפים 2, 2ב ו-2ג לחוק למניעת אלימות במשפחה.

³ סעיף 3 לחוק למניעת אלימות במשפחה.

⁴ איסור נשיאה והחזקה של נשק ימשיך לעמוד בתוקפו גם לאחר פקיעת תוקפו של צו ההגנה, כל עוד לא בוטל על ידי בית המשפט (סעיף 5(ב) לחוק למניעת אלימות במשפחה).

בדברי ההסבר לתיקון נאמר כי קיים צורך בשטח להאריך את תקופת תוקף הצו, למשל במקרים שבו המשפחה האלים נמצא בטיפול, וקיים צורך להאריך את תוקף הצו עד לסיום הטיפול, מאחר ששיתוף הפעולה עם המטפל עשוי להיות טוב יותר בצילו של צו ההגנה.

הצעת חוק לתיקון החוק למניעת אלימות במשפחה – 2007

בשנת 2007 נדונה בכנסת ה-17 הצעת חוק פרטית דומה להצעת החוק המונחת כעת בפני הוועדה.⁵ הוצע שם, בין השאר, להאריך את התוקף של צו הגנה משנה לשנתיים. ההצעה נדונה בוועדה לקראת קריאה ראשונה אך לא קודמה מעבר לכך. עיקר הביקורות על ההצעה היו כדלקמן:⁶

1. לא הובאו נתונים מהשטח שמצביעים על צורך בהארכת התקופה.
2. מדובר בצווים אזהרה שמטרתם לתת מענה זמני ומהיר במצבי קיצון, בעוד שיש אמצעים אחרים שניתן באמצעותם להתמודד עם צורך בהטלת מגבלות של קבע.
3. אין מקום להשוות את התקופות של צו הגנה לפי החוק למניעת אלימות במשפחה לתקופות של צו למניעת הטרדה מאיימת לפי החוק למניעת הטרדה מאיימת, מאחר שקיימים הבדלים בין הצווים. בעיקר נטען כי פגיעה הכרוכה בהוצאת אדם מביתו שלו ובהרחקתו ממשפחתו היא רבה יותר ועל כן יש להתחשב בכך מבחינת משך תקופת הצו.

חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001:

חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001 (להלן – חוק מניעת הטרדה) נחקק כדי להגן על אדם מפני פגיעה בשלוות חייו, בפרטיותו, בחירותו או בגופו, בידי אדם אחר שנקט נגדו הטרדה מאיימת או שפגע בגופו.⁷

- א. **מה כולל הצו:** צו מניעת הטרדה מאיימת יכול לכלול איסור ליצור קשר עם הנפגע, להטרידו, לאיים עליו, לבלוש אחריו, להתחקות אחר תנועותיו או לפגוע בפרטיותו בכל דרך אחרת. במקרים מסוימים, ניתן לקבוע הגבלות חריפות יותר, ולאסור על הפוגע להימצא במרחק מסוים מאזור סביבת חייו של הנפגע, וניתן לאסור עליו לשאת או להחזיק נשק.⁸
- ב. **מתי יינתן הצו:** הצו יינתן אם בית המשפט נוכח כי אדם נקט הטרדה מאיימת. הטרדה מאיימת היא הטרדתו של אדם בכל דרך שהיא או נקיטת איומים כלפיו, בנסיבות הנותנות בסיס סביר להניח כי המטריד או המאיים עלול לשוב ולפגוע בשלוות חייו, בפרטיותו או בחירותו של האדם או כי הוא עלול לפגוע בגופו. הטרדה מאיימת יכולה להתבטא, בין השאר, בבילוש או התחקות אחר אדם או פגיעה אחרת בפרטיותו, בנקיטת איומים, ביצירת קשר עם הנפגע, בפגיעה ברכושו, בשמו הטוב או בחופש התנועה שלו. המעשים המתוארים יכולים להיעשות כלפי האדם הנפגע או כלפי אדם אחר הקרוב לו.⁹

⁵ הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – הוספת תנאים למתן צו הגנה והארכת תוקפו), התשס"ו-2006 (198/17/פ).

⁶ פרוטוקול דיון וועדת החוקה חוק ומשפט בהצעת החוק מיום 20.2.2007.

⁷ סעיף 1 לחוק מניעת הטרדה.

⁸ סעיף 5 לחוק מניעת הטרדה.

⁹ סעיף 2 לחוק מניעת הטרדה.

ניתן לתת צו הטרדה מאיימת שייקבעו בו המגבלות החריפות יותר (צו הרחקה ואיסור על החזקה או נשיאת נשק) אם ההטרדה המאיימת נעשתה בנסיבות שבהן יש חשש לפגיעה ממשית בשלוות חייו של אדם אחר, או להמשך פגיעה בו. צו כאמור יינתן גם בנסיבות שהתנהגותו של המטריד נותנת בסיס סביר להניח כי הוא מהווה סכנה גופנית ממשית לאדם אחר או כי הוא עלול לבצע בו עבירת מין, וכן, אם בסמוך לפני הגשת הבקשה פגע בגופו של אדם אחר, ביצע עבירת מין או כלא אדם אחר שלא כדין.¹⁰

ג. **תקופת הצו:** על פי סעיף 6 לחוק מניעת הטרדה, תוקפו של צו מניעת הטרדה מאיימת לא יעלה על **שישה חודשים**. בית המשפט רשאי להאריך את תוקפו של הצו, ובלבד שהתקופה הכוללת לא תעלה על **שנה**, והוא רשאי לחזור ולהאריך את תוקפו של הצו לתקופה כוללת שלא תעלה על **שנתיים** מנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטתו.

2. התיקון המוצע:

נוסח התיקון בחוק למניעת אלימות במשפחה מהקריאה הראשונה:

5. (א) תקפו של צו הגנה לא יעלה על שלושה חדשים; בית המשפט רשאי להאריך את תקפו של הצו מפעם לפעם, ובלבד שהתקופה הכוללת לא תעלה על ששה חדשים; ואולם, מנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטתו, רשאי הוא להאריך את תוקפו של הצו לתקופה כוללת שלא תעלה על שנה אחת. בית המשפט רשאי להאריך את תוקפו של צו הגנה שהוארך לתקופה כוללת של שנה בשנה נוספת.
(א1) לבקשת אחד הצדדים, בית המשפט רשאי לבטל צו הגנה או להכניס בו שינויים אם נשתנו הנסיבות.

חלופה מוצעת לדיון:

5. (א) תקפו של צו הגנה לא יעלה על שלושה חדשים; בית המשפט רשאי להאריך את תקפו של הצו מפעם לפעם, ובלבד שהתקופה הכוללת לא תעלה על ששה חדשים; ואולם, מנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטתו, רשאי הוא להאריך את תוקפו של הצו לתקופה כוללת שלא תעלה על שנה אחת. בית המשפט רשאי להאריך את תוקפו של צו הגנה שהוארך לתקופה כוללת של שנה בשנה נוספת. וכן, מנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטתו, רשאי בית המשפט להאריך את תוקפו של צו הגנה לתקופה כוללת שלא תעלה על שנה אחת נוספת [גרסה ב' לדיון: אם שוכנע שמתן הצו לתקופה נוספת הוא חיוני (לדיון – האם להוסיף דרישה מעבר לנימוקים המיוחדים)].

(א1) לבקשת אחד הצדדים, בית המשפט רשאי לבטל צו הגנה או להכניס בו שינויים אם נשתנו הנסיבות. [לדיון – האם יש צורך בהוראה פוזיטיבית זו]

באשר לתיקון שהוצע בחוק מניעת הטרדה:

בדיון שנערך לקראת קריאה ראשונה הסתבר שהתקופות הקבועות למתן צו לפי חוק מניעת הטרדה מאיימת מספיקות, על פני הדברים, להתמודד עם התופעה שאותה בא הצו למנוע. מהנהלת בתי המשפט נמסרו נתונים על סמך בדיקה מדגמית שנערכה על כ-100 תיקים (מתוך בין 6,000 ל-7,000 תיקים שמוגשים בשנה) ממנה עלה, כי בכל התיקים הצו ניתן לתקופה של חצי שנה בלבד. לכן, על פני הדברים, אין צורך בתיקון חוק זה.

¹⁰ סעיף 4 לחוק מניעת הטרדה.

3. נושאים לדיון :

1. **התייחסות לנתונים שהובאו על ידי הנהלת בתי המשפט לגבי תקופות צווי הגנה.** מהנהלת בתי המשפט נמסר, כי מבדיקה שערכו מול מזכירויות בתי המשפט עולה כי במרבית המקרים צו הגנה ניתן למשך שלושה חודשים. במקרים חריגים הצו מוארך לתקופה של שישה חודשים ובמקרים בודדים מוארך לשנה. נוכח הנתונים, נשאלת השאלה האם קיימים מקרים שבהם יש צורך להוציא צו הגנה לשנתיים.
2. **מוצע להבהיר את אופן הפעלת אפשרות ההארכה הנוספת על ידי בית המשפט.** נוסחו של סעיף 5(א) בנוסח שהוצע בקריאה הראשונה יכול להשתמע לשתי פנים: (א) הארכה חד פעמית של צו ההגנה בתקופה של שנה מלאה (או פחות מכך); (ב) הארכת תוקף צו ההגנה מעת לעת בפרקי זמן קצרים יותר, אך באופן שתקופת ההארכה הכוללת הנוספת לא תעלה על שנה. מוצע לדון בשאלה מהו ההסדר המתאים לדעת הוועדה.
3. **תחולת דרישת ה"נימוקים המיוחדים" על הארכת הצו.** ראשית, מוצע להבהיר שדרישת ה"נימוקים המיוחדים" חלה גם על בחינת הצורך בהארכת צו ההגנה לתקופה של שנה נוספת. שנית, מוצע לדון בשאלה האם בשלב של ההארכה הנוספת (שבין שנה לשנתיים) לא ראוי לקבוע עילה מחמירה יותר כדי לשכנע שנדרשת הארכה נוספת של הצו (ראו חלופה ב' לדיון בסעיף 5(א) לנוסח המוצע).
4. **לדיון האם נדרשת ההוראה הפוזיטיבית לפיה בית המשפט רשאי לבטל או לשנות צו הגנה אם חל שינוי נסיבות.** על פני הדברים, צו הגנה הוא צו זמני שניתן לתקופה קצובה, כך שחלה עליו תקנה 368 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, שמאפשרת עיון מחדש בשל שינוי נסיבות או גילוי עובדות חדשות.¹¹ על כן, אין צורך בהוראה פוזיטיבית זו. ואולם, אם בדיון יסתבר כי קיימת מחלוקת בשאלה זו, יש מקום להכניס את ההוראה, כדי לוודא שניתן יהיה לבקש שינוי של הצו מבית המשפט שנתן אותו.¹²

¹¹ תקנות סדר הדין האזרחי חלות במקרה זה מכוח תקנה 13 לתקנות למניעת אלימות במשפחה (סדרי דין), התשנ"א-1991, בה נקבע כי בכל ענין הנוגע לצו הגנה שלא מוסדר באותן תקנות, יחולו תקנות סדר הדין האזרחי.

¹² אם יוחלט להשאיר את ההוראה הפוזיטיבית, מוצע לערוך את התיקון בסעיף 4 שעוסק בסדרי דין, ולא בסעיף 5 שעוסק בתקופת תוקף הצו.